

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківського бізнесу

Дзюблюк О.В.

Валютна політика з управління обмінним курсом

**методичні вказівки з вивчення
дисципліни «Валютна політика»**

**для студентів денної форми навчання
галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**

**Тернопіль
2022**

Дзюблюк О. В., Валютна політика з управління обмінним курсом : методичні вказівки з вивчення дисципліни «Валютна політика». Тернопіль : ТНЕУ, 2022. 50 с.

Методичні вказівки містять матеріали для вивчення та самостійного опрацювання комплексу «Валютна політика з управління обмінним курсом», який складається з двох тем дисципліни «Валютна політика», складені у відповідності до навчальної програми дисципліни, містять рекомендації та матеріали щодо вивчення теоретичних питань теми, перелік питань для обговорення на практичних заняттях, підбірку тестових завдань для самостійного контролю за рівнем знань, перелік питань для самостійного дослідження та закріплення навчального матеріалу дисципліни.

Укладач: *Дзюблюк Олександр Валерійович*, доктор економічних наук, професор, завідуючий кафедрою банківської справи Тернопільського національного економічного університету

Відповідальний за випуск: *Дзюблюк Олександр Валерійович*, доктор економічних наук, професор, завідуючий кафедрою банківського бізнесу Західноукраїнського національного університету

Рецензент: *Семчишин Микола Володимирович*, начальник Тернопільського відділення №1, ПАТ АКБ «Львів»

*Рекомендовано на засіданні кафедри банківського бізнесу ЗУНУ
(Протокол №7 від 10 травня 2022 р.)*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ ДИСЦИПЛІНИ «ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА».....	5
ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ КОМПЛЕКСУ «ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА З УПРАВЛІННЯ ОБМІННИМ КУРСОМ ».....	6
ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА ВИВЧЕННЯ КОМПЛЕКСУ «ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА З УПРАВЛІННЯ ОБМІННИМ КУРСОМ».....	7
Опорний конспект лекції з теми «Центральний банк у механізмі реалізації валютної політики».....	7
Опорний конспект лекцій з теми «Валютно-курсова політика».....	18
ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА ВИВЧЕННЯ КОМПЛЕКСУ «ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА З УПРАВЛІННЯ ОБМІННИМ КУРСОМ»	26
Тематика семінарських (практичних) занять з вивчення комплексу «Валютна політика з управління обмінним курсом».....	26
Тестові завдання для контролю знань з комплексу «Валютна політика з управління обмінним курсом».....	29
Тематика самостійної роботи.....	45
ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.....	46
КРИТЕРІЇ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ.....	46
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	47

ВСТУП

Дисципліна «Валютна політика» відноситься до циклу спеціальних наук, які формують фаховий світогляд майбутніх висококваліфікованих фахівців зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування», орієнтована на глибоке та ґрунтовне засвоєння студентами системи знань, що визначають загальні принципи державного впливу на валютну сферу економіки, котра в умовах глобалізації економічних процесів набуває усе більшої ролі для ефективного розвитку національних господарств.

Метою вивчення дисципліни є фундаментальна підготовка спеціалістів в галузі фінансів, банківської справи та страхування, що мають спеціальні знання із порядку організації валютних відносин і механізму їх регулювання через реалізацію відповідної політики держави. В результаті вивчення дисципліни «Валютна політика» майбутні фахівці набувають здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень; здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем у фінансовій сфері; здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Дані методичні вказівки призначені для вивчення студентами комплексу двох тем дисципліни «Валютна політика»: «Центральний банк у механізмі реалізації валютної політики» і «Валютно-курсова політика», які є головними у формуванні знань майбутніх фахівців у сфері реалізації валютно-курсової політики держави та сформувати навички майбутніх керівних кадрів проводити ефективні управлінські заходи з регулювання валютних відносин як на рівні окремих установ, так і на макроекономічному рівні загалом.

СТРУКТУРА ЗАЛКОВОГО КРЕДИТУ ДИСЦИПЛІНИ «ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА»

	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Економічна сутність та теоретичні основи валютної політики					
Тема 1. Організаційні засади валютної політики	5	3	17	0,5	-
Тема 2. Центральний банк у механізмі реалізації валютної політики	5	2	16	1	-
Тестування					2
Змістовий модуль 2. Елементи валютної політики та їх ефективність					
Тема 3. Валютно-курсова політика	5	3	17	1	-
Тема 4. Валютна політика з управління обмінним курсом	5	3	17	1	-
Модуль					2
Тема 5. Формування золотовалютних резервів як елемент валютної політики	5	2	17	1	-
Тема 6. Політика валютних обмежень	5	2	16	0,5	-
Модуль					2
Тренінг			4		
Разом 150	30	15	100	5	

ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ КОМПЛЕКСУ «ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА З УПРАВЛІННЯ ОБМІННИМ КУРСОМ»

В результаті вивчення комплексу «Валютна політика з управління обмінним курсом» студенти повинні **знати:**

- суть, необхідність визначення обмінного курсу, принципи його формування та головні фактори впливу, а також напрямки реалізації валютно-курсової політики в залежності від обраних стратегічних і тактичних цілей валютної політики;
- вміти розв'язувати задачі у відповідності із наявними вихідними даними;
- здійснювати аналіз та економічну інтерпретацію одержаних результатів та робити обґрунтовані висновки;
- набути навичок практичного використання теоретичних знань у практичній діяльності.

Оволодіння знаннями в результаті вивчення даного комплексу повинне виробити у студентів навички:

- здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності;
- відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування;
- вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи та страхування та управляти ними;
- здійснювати діагностику і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання;
- застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень;
- обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та

оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів;

- презентувати результати власних досліджень зокрема, шляхом підготовки наукових публікацій і виступів на наукових заходах.

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА ВИВЧЕННЯ КОМПЛЕКСУ «ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА З УПРАВЛІННЯ ОБМІННИМ КУРСОМ»

Теоретичне вивчення комплексу «Валютна політика з управління обмінним курсом» передбачає відвідування лекцій з дисципліни «Валютна політика» згідно розкладу занять. В даних методичних вказівках наведений опорні конспекти лекцій тем «Центральний банк у механізмі реалізації валютної політики» та «Валютно-курсова політика», в яких стисло викладено головні аспекти управління валютним курсом. Наведені конспекти лекцій представляють собою допоміжний матеріал, який може використовуватися студентами для закріплення набутих, під час аудиторних занять, знань.

Опорний конспект лекції з теми «Центральний банк у механізмі реалізації валютної політики»

1. Центральний банк як орган валютного регулювання.

Виконуючи свої базові функції в економіці, центральний банк виступає головним органом валютного регулювання в країні.

Валютне регулювання – це сукупність заходів щодо практичної реалізації центральним банком державної валютної політики через вплив на усі валютні операції, що здійснюються на території країни.

Валютні операції – це операції, пов'язані із переходом права власності на валютні цінності. Вони включають:

- 1) використання валютних цінностей як засобу платежу;
- 2) операції, пов'язані з передачею заборгованостей та інших зобов'язань, предметом яких є валютні цінності;
- 3) операції щодо ввезення, переказування і пересилання на територію країни та за її межі валютних цінностей.

Для регулювання валютних операцій, що здійснюються на території даної країни, центральний банк наділяється законодавством відповідними повноваженнями. В Україні до таких повноважень центрального банку, зокрема, належать:

- 1) видача ліцензій на здійснення валютних операцій;
- 2) встановлення способів визначення і використання обмінних курсів іноземних валют;
- 3) нагромадження і використання резервів валютних цінностей;
- 4) видача обов'язкових для виконання нормативних актів щодо здійснення операцій на валютному ринку;
- 5) складання платіжного балансу і контроль за дотриманням ліміту зовнішнього державного боргу.

Ефективність валютного регулювання залежить від наявності ряду організаційних засад, що впливають на можливості центрального банку проводити валютну політику. Такими засадами є:

- побудова банківської системи країни за дворівневим принципом, що визначає розмежування функцій між центральним і комерційними банками;
- забезпечення фінансової стійкості і стабільного розвитку комерційних банків, через яких центральний банк впливає на валютну сферу;
- надання центральному банку незалежного статусу, що визначає можливості ефективного проведення валютної політики;
- законодавче закріплення повноважень центрального банку як головного органу валютного регулювання в країні.

2. Валютна політика як елемент грошово-кредитної політики центрального банку.

Валютна політика є складовою грошово-кредитної політики центрального банку, що визначається наявністю у них кількох спільних рис:

- як валютна, так і грошово-кредитна політика мають єдині спільні стратегічні цілі;
- центральний банк як головний орган валютного регулювання є провідником як грошово-кредитної, так і валютної політики;
- центральний банк використовує спільні основні інструменти реалізації як для валютної, так і для грошово-кредитної політики.

Спрямованість та особливості реалізації валютної політики центрального банку залежать від вибору кінцевих (стратегічних) та проміжних (тактичних) цілей грошово-кредитної політики.

Кінцеві цілі грошово-кредитної політики включають глобальні макроекономічні завдання, які є незмінними для усієї системи державного регулювання:

- стимулювання економічного росту;
- підтримання високої зайнятості;
- забезпечення стабільності цін (низькі темпи інфляції);
- забезпечення рівноваги платіжного балансу.

Проміжні цілі монетарної політики являють собою конкретні доступні для центрального банку макроекономічні параметри, на які він може вплинути своїми інструментами:

- обсяг грошової маси в обігу;
- рівень процентних ставок на ринку;
- валютний курс.

Обрання пріоритетів серед стратегічних цілей грошово-кредитної політики визначає її проведення у вигляді одного із двох типів:

1. Рестрикційна політика – політика “дорогих” грошей, спрямована на обмеження грошової маси і ріст курсу національної валюти.

2. Експансіоністська політика або політика “дешевих грошей” – спрямована на збільшення маси грошей в обігу і зниження обмінного курсу національної валюти.

3. Загальні інструменти реалізації валютної політики.

Інструменти реалізації валютної політики – це сукупність заходів, за допомогою яких центральний банк здійснює вплив на ті макроекономічні параметри, що є проміжними цілями грошово-кредитної політики.

Усі інструменти з реалізації валютної політики центрального банку поділяються на:

- загальні;
- спеціальні.

Загальні інструменти передбачають реалізацію валютної політики шляхом впливу на валютні відносини через регулювання грошової маси та процентних ставок. Основними загальними інструментами валютної політики є:

1. Дисконтна політика.
2. Політика обов’язкових резервів.
3. Політика відкритого ринку.

Дисконтна політика (політика облікової ставки) – це система заходів центрального банку щодо встановлення і періодичної зміни процентних ставок за позиками, які він надає комерційним банкам.

Облікова політика є основною базовою нормою процента, що стягується центральним банком при видачі позичок комерційним банкам, що у свою чергу позначається на їхньому кредитному потенціалі, а відтак впливає на динаміку грошової маси.

Реалізація дисконтної політики центрального банку має як внутрішні, так і зовнішні аспекти.

Внутрішній аспект передбачає вплив центрального банку на динаміку внутрішніх кредитів, грошової маси і цін. Напрямок зміни облікової ставки центрального банку залежить від типу грошово-кредитної політики (рестрикційного чи експансіоністського).

У разі проведення рекструкційної політики центральний банк має на меті подорожчання процесу рефінансування комерційних банків, а тому він підвищує облікову ставку, що зумовлює такі наслідки:

- зниження попиту комерційних банків на кредитні ресурси центрального банку;
- обмеження ресурсної бази комерційних банків;
- зростання ринкових ставок за позичками, що надають комерційні банки;
- скорочення попиту на банківські кредити з боку економічних агентів;
- обмеження кредитування економіки, а відтак і росту грошової маси в обігу;
- подорожчання вартості національних грошей на внутрішньому валютному ринку.

При експансіоністській політиці метою центрального банку є розширення кредитних можливостей комерційних банків, а тому він знижує свою облікову ставку. У зв'язку з цим увесь причинно-наслідковий процес за такої дисконтної політики набуває протилежного характеру.

Зовнішній аспект дисконтної політики передбачає вплив зміни облікової ставки центрального банку за такими двома основними напрямками:

- міжнародний рух капіталів, що передбачає стимулювання притоку або відтоку іноземних капіталів шляхом відповідного підвищення або зниження облікової ставки та ринкової норми процента. Це позначається на динаміці попиту на національну валюту, а тому опосередковано впливає на рівень її обмінного курсу;
- стимулювання виробництва і експорту продукції – передбачає вплив політики облікової ставки на конкурентоспроможність підприємств реального сектора, які експортують власну продукцію, оскільки процент за кредит є важливою складовою собівартості продукції.

Політика обов'язкових резервів – це інструмент монетарного регулювання економіки, суть якого полягає у

встановленні для комерційних банків мінімальної обов'язкової норми ресурсів у процентному відношенні від величини залучених пасивів.

Резервна політика як складова валютної політики передбачає вплив шляхом зміни норм резервування на емісійні можливості банківських установ збільшувати грошову масу через кредитні операції.

При рестрикційній політиці норма резервування підвищується, що веде до обмеження грошової маси, а відтак – росту валютного курсу. При експансіоністській політиці норма резервування понижується, що призводить до протилежних наслідків.

Політика відкритого ринку – це сукупність операцій щодо купівлі або продажу центральним банком цінних паперів з метою впливу на ресурсну базу комерційних банків. Операції центрального банку щодо купівлі або продажу цінних паперів із власного портфеля безпосередньо позначаються на кредитних можливостях банківської системи загалом.

При рестрикційній політиці центральний банк продає цінні папери, списуючи відповідні суми з кореспондентських рахунків банківських установ, тим самим обмежуючи їхні ресурсні можливості. При експансіоністській політиці центральний банк купує цінні папери у комерційних банків, що призводить до зростання їх ресурсної бази, а відтак веде до збільшення грошової маси і зниження курсу національної валюти.

Стимулювання банків до участі в операціях на відкритому ринку ґрунтується на їх економічній зацікавленості, предметом якої є дохідність цінних паперів, яка визначається наступними чином:

$$S = \frac{D}{P} \cdot 100\%$$

S – дохідність;

D – абсолютна величина доходу за цінними паперами;

P – поточна ціна або курсова вартість цінних паперів на ринку.

4. Спеціальні інструменти проведення валютної політики.

Спеціальні інструменти валютної політики призначені для безпосереднього впливу на валютний курс, що позначається на кінцевих цілях монетарної політики.

Основними спеціальними інструментами є:

- 1) девізна політика;
- 2) диверсифікація валютних резервів;
- 3) управління режимом валютного курсу;
- 4) девальвації і ревальвації;
- 5) подвійний валютний ринок;
- 6) валютні обмеження.

Девізна політика – це інструмент валютної політики, що полягає у впливі на валютний курс шляхом масованої купівлі чи продажу іноземної валюти. Девізна політика проводиться у формі валютних інтервенцій.

Валютна інтервенція – це пряме втручання центрального банку в операції на валютному ринку з метою регулювання курсу національної валюти.

З метою підвищення курсу національної валюти центральний банк продає іноземну валюту. Для зниження курсу національної валюти центральний банк купує іноземну валюту. Метою проведення валютних інтервенцій є стабілізація кон'юнктури на валютному ринку країни. Джерелом для проведення інтервенцій є офіційні золотовалютні резерви центрального банку.

Обмеження на використання даного інструменту центральним банком пов'язані із наступними чинниками:

- продаж іноземної валюти має чергуватися з її купівлею;
- за умов кризових явищ на валютному ринку девізна політика не спроможна утримувати обмінний курс на заданому рівні.

Диверсифікація валютних резервів – це інструмент валютної політики центрального банку, який полягає у регулюванні ним структури офіційних валютних резервів

країни. Дане регулювання передбачає включення до складу офіційних резервів різних іноземних валют з метою:

- забезпечення міжнародних розрахунків країни;
- проведення валютних інтервенцій;
- захисту від валютних ризиків.

Механізм реалізації даного інструмента передбачає продаж нестабільних валют і купівлю більш стійких, як правило тих країн, які відіграють провідну роль у світовій економіці.

Диверсифікація валютних резервів залежить від впливу ряду факторів:

- 1) кон'юнктури світових валютних ринків;
- 2) темпів зростання економік провідних країн (передусім США, ЄС, Японії);
- 3) перспектив короткострокових коливань обмінних курсів.

Управління режимом валютного курсу – це інструмент валютної політики, що передбачає визначення порядку встановлення і зміни курсового співвідношення валют різних країн. Центральний банк може використовувати один із двох ключових видів режимів валютного курсу:

1. Фіксований валютний курс, що визначається на базі однієї валюти або валютного кошика.
2. Плаваючий валютний курс, що змінюється під впливом коливань кон'юнктури на валютному ринку.

Девальвації і ревальвації – це інструмент валютної політики, що передбачає цілеспрямовану зміну центральним банком офіційного курсу національної валюти по відношенню до іноземної.

Девальвація передбачає офіційне зниження курсу національної валюти.

Основними результатами девальвації для економіки країни є наступні:

- 1) девальвація є вигідною для експортерів, тому що при обміні інвалютної виручки вони отримують девальваційну

премію, а тому при збереженні власної рентабельності можуть знижувати ціни на зовнішніх ринках.

2) девальвація є не вигідною для імпортерів, так як їм доводиться витратити більше національної валюти призначеної для придбання іноземної з метою оплати імпортних контрактів;

3) подорожчання імпоротної продукції може стимулювати розвиток інфляційних процесів;

4) девальвація є негативним чинником для залучення в країну іноземних капіталів і кредитів, так як іноземні інвестори будуть нести втрати при репатріації прибутків, а іноземні кредитори – при поверненні сум іноземних позичок.

Ревальвація – це офіційне підвищення курсу національної валюти по відношенню до іноземної. Ревальвація за своїм економічним змістом має прямо протилежні наслідки для експортерів, імпортерів, зарубіжних інвесторів.

Подвійний валютний ринок – це інструмент валютної політики, що полягає у одночасному запровадженні державою фіксованого і плаваючого валютного курсу. Метою застосування даного інструменту є регулювання руху капіталів між національними та міжнародними валютними ринками.

Механізм використання подвійного валютного ринку полягає в тому, що за зовнішньоторговельними операціями встановлюється офіційний фіксований курс національної валюти, а за фінансовими операціями – плаваючий курс. Таким чином зниження офіційного курсу дозволяє стимулювати зростання обсягів експортних операцій, а плаваючий курс стимулює притік капіталів в країну. Якщо різниця між курсами стає надто великою, центральний банк вдається до інтервенцій.

Валютні обмеження – це інструмент валютної політики, що включає сукупність заходів центрального банку щодо регламентації порядку здійснення операцій з валютними цінностями на території даної країни. Валютні обмеження можуть передбачати:

1. Ліцензування валютних операцій.
2. Обов'язковий продаж валютної виручки.

3. Обмеження на купівлю-продаж іноземної валюти та її пересилання за кордон.

4. Контроль за рухом іноземних капіталів і кредитів та інші заходи.

5. Теоретичні основи вибору стратегії валютної політики.

Теоретичні засади вибору стратегії валютної політики визначаються наступними основними підходами до організації монетарного регулювання.

Кейнсіанська теорія, що засновується на необхідності державного втручання у господарський процес. Кейнсіанська концепція монетарного регулювання визначає можливість через стимулювання сукупного попиту впливати на розширення виробництва і сприяти тим самим економічному зростанню та високій зайнятості. При цьому головною тактичною ціллю грошово-кредитної і валютної політики є рівень процентних ставок, від яких залежить величина інвестицій. У валютній сфері кейнсіанська теорія виходить із необхідності активного державного регулювання платіжного балансу країни. При цьому підвищення процентних ставок слугує засобом залучення іноземних капіталів, а відтак – вирівнювання платіжного балансу країни і навпаки, зниження ставок процента викликає зниження обмінного курсу, а відтак – стимулювання експортних операцій. Основою для визначення валютних курсів, згідно кейнсіанської теорії, є співвідношення національних доходів різних країн.

Монетаристська теорія, яка ґрунтується на саморегулюванні економічної системи і визначенні провідної ролі грошової маси в обігу для формування господарської кон'юнктури. Згідно цієї теорії головною тактичною ціллю грошово-кредитної та валютної політики виступає грошова маса, коливання величини якої є головним джерелом нестабільності. Згідно монетаризму ріст або скорочення грошової маси впливає через 6-8 місяців на виробництво, а потім ще через такий же період – на ціни. Тому завданням

монетарної політики центрального банку є підтримання постійних стабільних темпів росту грошової маси, при цьому світова економіка розглядається як сукупність національних господарств, у яких діють ті ж закони, що й всередині кожної країни, а відтак центральний банк не повинен активно втручатись у функціонування валютного ринку, забезпечуючи зовнішньоекономічну рівновагу тільки через контроль над грошовою масою.

Теорія відкритої економіки передбачає оптимізацію грошово-кредитної і валютної політики центрального банку шляхом впливу на обмінний курс. Згідно цієї теорії темпи інфляції в країні є головним орієнтиром для вибору стратегії валютної політики. При незначних темпах інфляції гнучкість валютного курсу має збільшуватись для того, щоб зростала конкурентоспроможність національного виробництва на зовнішніх ринках. При більш значних темпах інфляції валютний курс має бути більш жорстким, слугуючи засобом обмеження грошової маси.

Теорія фінансової глобалізації передбачає систему регулювання міжнародних фінансових ринків, за якої валютні політики країн підпорядковуються єдиним міжнародним фінансовим стандартам і правилам гри. Реалізація валютної політики засновується на міжнародному регулюванні валютних операцій і фінансових потоків між країнами. Цілями валютної політики при цьому є:

- забезпечення відкритості національної економіки для руху капіталів;
- вільний доступ до зовнішніх ринків збуту;
- зміцнення ролі міжнародних фінансових інститутів у регулюванні економічних процесів.

Опорний конспект лекцій з теми «Валютно-курсова політика»

1. Обмінний курс як елемент валютної політики.

Необхідність визначення обмінного валютного курсу в рамках міжнародних економічних відносин пов'язана із наступними основними причинами:

1. Розвиток міжнародної торгівлі, що потребує обміну валюти різних країн при переміщенні між ними товарів, послуг, капіталів і кредитів.

2. Порівняння цін на товари і послуги у різних країнах з метою забезпечення еквівалентного обміну результатами праці національних виробників.

3. Необхідність оцінки економічними агентами даної країни вартості своїх активів за кордоном.

Валютна політика держави, спрямована на визначення порядку встановлення та особливостей регулювання курсу національної валюти стосовно валют інших країн називається *політикою обмінного курсу* або *валютно-курсовою політикою*.

Головними факторами, що визначають необхідність появи обмінного курсу як ключового елемента цієї валютної політики є наступне:

1) в умовах відкритої економіки обсяги експортно-імпортних операцій позначаються на рівневі інфляції всередині країни, так як обмінний курс впливає на ціни імпортованих товарів;

2) рівень обмінного курсу впливає на величину ВВП у тій його частині, яка формується експортоорієнтованими галузями;

3) рівень обмінного курсу несе інформацію про стан економіки тієї чи іншої країни.

2. Поняття обмінного курсу та його основні види.

Обмінний курс – це вартість грошової одиниці однієї країни, виражена у валюті іншої країни, групі валют або

міжнародних грошових одиницях. Обмінний курс по суті являє собою коефіцієнт перерахунку однієї валюти в іншу.

Види валютних курсів визначаються залежно від форм грошей, що перебувають в обігу і виконують функцію світових грошей. В умовах перебування в обігу повноцінних грошей основою для визначення обмінного курсу слугував монетний паритет.

Монетний паритет – це співвідношення вагової кількості золота або срібла, що міститься у грошових одиницях, які порівнюються між собою. Коливання обмінних курсів валют навколо монетного паритету було незначним (не більше + – 1%) і обмежувалось рамками так званих золотих точок.

Золоті точки – це граничні межі відхилень курсів валют від монетного паритету, що визначаються величиною витрат на транспортування золота з однієї країни в іншу (страхування, комісія, премія за ризик).

В умовах обігу нерозмінних знаків вартості основою для визначення валютного курсу є паритет купівельної спроможності.

Паритет купівельної спроможності – це співвідношення між двома або кількома валютами за їх купівельною спроможністю відносно певного набору товарів і послуг. Паритет купівельної спроможності може бути двох видів:

- а) загальний, що визначається за валовим національним продуктом різних країн;
- б) частковий, що визначається за певним переліком товарів.

На сьогодні рівень обмінних курсів під впливом дії різних факторів може суттєво відхилитися від паритету купівельної спроможності.

Встановлення обмінного курсу відповідно до діючих правил і норм валютного регулювання називається *котируванням*. Котирування може бути двох видів:

- *пряме котирування*, що передбачає вираження одиниці іноземної валюти у певній кількості національної;

- *зворотне котирування* – це порівнювання одиниці національної валюти до певної кількості іноземної.

Суть процедури котирування полягає у визначенні і реєстрації міжбанківського обмінного курсу шляхом послідовного порівняння попиту і пропозиції за кожною валютою. Дана процедура має назву *фіксинг*. На цій основі встановлюються курси покупця і продавця:

1. *Курс покупця (bid)* – це курс, за яким банки купують іноземну валюту і продають національну.

2. *Курс продавця (offer)* – це курс, за яким банк продає іноземну валюту і купує національну.

Курс продавця завжди є вищим за курс покупця. Різниця між курсами bid та offer називаються *спредом*, що утворює дохід банку за валютними операціями.

3. Фактори, що впливають на величину обмінного курсу.

Основні фактори, що визначають зміну обмінних курсів порівняно із паритетом купівельної спроможності поділяються на дві групи: кон'юнктурні (короткострокові) і структурні (довгострокові).

Кон'юнктурні фактори впливають на динаміку обмінного курсу, виходячи із короткочасних змін ділової активності, не пов'язаних із зрушеннями у реальному секторі господарства. Дія кон'юнктурних факторів зумовлена переважно політичними обставинами. До них, зокрема, належать:

1. Зміна представницької влади.
2. Політичні рішення, що позначаються на грошовій системі.
3. Участь у воєнних діях.
4. Нестабільність законодавчої бази.
5. Поширення інформації, що викликає надмірний азіотаж на валютному ринку.

Структурні фактори відображають стан реального сектора економіки країни та участь країни у світовому господарстві, що позначається на рівні обмінного курсу

національної валюти. До числа основних структурних факторів належать:

1. Рівень розвитку національної економіки і динаміка ВВП. Як правило збільшення ВВП країни призводить до подорожчання національної валюти, а виробничий спад – навпаки, зумовлює її здешевлення.

2. Темпи інфляції в країні – це фактор, що визначає імовірність знецінення національної валюти в залежності від динаміки внутрішніх цін. Чим вища інфляція, тим нижча купівельна спроможність національних грошей, а відтак – нижчий обмінний курс.

3. Рівень відсоткових ставок – це фактор, що визначає спрямованість міжнародного руху капіталів і кредитів, притік або відтік яких безпосередньо позначається на динаміці обмінного курсу.

4. Стан платіжного балансу країни, що впливає на обмінний курс залежно від наявності активного чи пасивного сальдо, від якого залежить попит, відповідно, на національну та іноземну валюту.

5. Державне регулювання обмінного курсу – це фактор, котрий визначає масштаби втручання державних органів у діяльність суб'єктів валютних відносин, що впливає на зміну обмінного курсу.

6. Спекулятивні потоки капіталів – це фактор, що може вплинути на динаміку обмінного курсу в тому разі, якщо центральний банк намагається утримати його на противагу дії ринкових сил.

4. Форми реалізації валютно-курсової політики.

Реалізація валютно-курсової політики здійснюється у формі певного режиму. *Режим валютного курсу* полягає у встановленні порядку визначення курсу національної валюти, його зміни та використання для здійснення розрахунків у міжнародних операціях. Основними видами валютного режиму є фіксований та плаваючий.

Фіксований режим валютного курсу передбачає встановлення державними органами валютного регулювання постійних, зафіксованих на певному рівні і на певний термін пропорцій обміну національної валюти на іноземну.

Основними формами фіксованого режиму є:

1) фіксація курсу до однієї із провідних резервних валют. При цьому курс національної валюти автоматично змінюється у тих же пропорціях, що й курс базової валюти по відношенню до усіх інших валют;

2) фіксація курсу стосовно SDR, (спеціальних прав запозичення);

3) фіксація курсу стосовно кошика валют, що передбачає прив'язку курсу національної валюти до визначеного набору іноземних валют, підібраних у певній пропорції;

Підтримання фіксованого курсу може забезпечуватись центральним банком двома наступними способами:

- здійснення валютних інтервенцій з метою врівноваження попиту і пропозиції на валютному ринку на рівні заданої величини обмінного курсу;

- запровадження валютної ради, тобто фіксація національної валюти до іноземної на певному рівні при обов'язковому забезпеченні усієї грошової маси в країні валютними резервами.

Плаваючий режим валютного курсу передбачає використання ринкових механізмів регулювання курсових співвідношень валют. Даний режим може застосовуватись у таких основних формах:

1) вільне плавання, що передбачає визначення обмінного курсу виключно під впливом попиту і пропозиції на ринку, і, як правило, без втручання держави;

2) обмежене плавання – це таке визначення обмінного курсу, при якому встановлюється коридор коливань національної валюти відносно іноземної. За такого режиму центральний банк встановлює максимальний та мінімальний рівень відхилення обмінного курсу національної валюти. У цих межах курс коливається під дією ринкових сил, а щоб не

допустити виходу за рамки коридору використовується девізна політика;

3) колективне плавання – полягає у вільному коливанні курсу валют групи країн по відношенню до усіх інших валют при обмеженні такого коливання всередині групи;

4) кероване плавання – це режим управління курсом, що полягає у цілеспрямованій зміні вартості національної валюти (як правило, в бік девальвації) за активного втручання центрального банку.

5. Умови конвертованості національної валюти.

Конвертованість – це здатність валюти даної країни обмінюватись на валюти інших країн за діючим обмінним курсом. Валютна політика щодо визначення умов конвертованості національної валюти залежить від ряду факторів:

- 1) економічний розвиток країни;
- 2) організація внутрішнього грошового обігу;
- 3) стійкість національної валютної системи;
- 4) масштаби зовнішньоекономічної діяльності;
- 5) рівень розвитку національних товарних ринків, ринків грошей і капіталів.

В умовах золотого стандарту конвертованість передбачала можливість власника грошових знаків обміняти їх без обмежень на певну кількість золота, що виконувало функцію світових грошей. В сучасних умовах відсутні можливості обміну грошей на золото, а конвертованість передбачає обмін лише одних національних грошей на інші.

Залежно від того, який напрям політики обмінного курсу було обрано стосовно конвертованості національної валюти розрізняють три основні види валют:

- вільноконвертовані;
- частково конвертовані;
- неконвертовані (замкнуті).

Вільноконвертована валюта – це грошова одиниця, котра вільно і без обмежень обмінюється на іноземні валюти та

міжнародні платіжні засоби у будь-якій формі та у всіх видах операцій.

Умовами запровадження вільної конвертованості валюти є:

- 1) стійкість національної економіки та значний потенціал її росту;
- 2) активне залучення даної країни у світову торгівлю;
- 3) високий рівень довіри до даної національної валюти;
- 4) можливості центрального банку даної країни проводити активні інтервенції щодо підтримання обмінного курсу.

Частково конвертована валюта – національна валюта, можливості обміну якої на іноземні валюти обмежені або для окремих власників, або для певних видів валютних операцій. Залежно від кола осіб і операцій, пов'язаних з використанням валюти, розрізняють зовнішню і внутрішню конвертованість.

Зовнішня конвертованість передбачає право іноземних юридичних і фізичних осіб обмінювати національну валюту при здійсненні зовнішньоторгових операцій.

Внутрішня конвертованість полягає у можливості юридичних і фізичних осіб даної країни проводити купівлю іноземної валюти за національну та здійснювати платежі за кордон без обмежень.

Конвертованою (повністю або частково) вважається валюта тієї країни, яка офіційно приєдналася до статті 8 Статуту МВФ, тобто бере на себе зобов'язання вільно використовувати національну валюту при розрахунках за поточними операціями платіжного балансу, а також не запроваджувати у себе практику множинності валютних курсів та не брати участі у дискримінаційних валютних угодах.

Неконвертована (замкнута) валюта – це валюта даної країни, що не обмінюється на іноземні валюти і використовується лише в якості національної грошової одиниці. Неконвертованими є ті валюти, на які накладено обмеження щодо ввозу-вивозу та купівлі-продажу. Причинами такого режиму валютної політики можуть бути:

- відсутність в країні достатніх валютних резервів;

- нерівновага платіжного балансу;
- значний тягар зовнішніх боргів.

6. Теорії регулювання обмінного курсу.

Основними теоріями регулювання обмінного курсу є наступні:

Кількісна теорія грошей, яка визначає залежність вартості грошей та рівня товарних цін від кількості грошей в обігу. При цьому валютний курс розглядається як рівноважний стан національних економік різних країн, що відображається через рівність середньозваженої цінової оцінки усієї товарної маси країн, валюти яких порівнюються. Зміна рівня цін в одній із країн веде до зміни обмінного курсу.

Теорія паритету купівельної спроможності, що полягає у визначенні валютного курсу на основі відносної вартості валют різних країн, що залежить від рівня цін у цих країнах. Згідно цієї теорії ціна товару в одній країні має відповідати ціні такого ж товару за кордоном, перерахованій за валютним курсом:

$$P_A = P_B \times ER, \text{ де}$$

$P_{A(B)}$ – ціна на товар в країні А (В);

ER – обмінний курс між валютами країн А і В.

$$ER = \frac{P_A}{P_B}$$

Кейнсіанська теорія регульованого курсу вказує на необхідність активного державного впливу на валютний курс з метою забезпечення рівноваги платіжного балансу і досягнення належного рівня зайнятості. В основі цієї теорії лежить ідея еластичних паритетів, котрі змінюються під впливом грошово-кредитної політики центрального банку, передусім політики “дешевих” грошей, задля стимулювання активного розвитку експортних операцій.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА ВИВЧЕННЯ КОМПЛЕКСУ «ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА З УПРАВЛІННЯ ОБМІННИМ КУРСОМ»

Практична частина засвоєння знань з дисципліни «Валютна політика» передбачає проведення семінарських занять. Це форма навчального заняття, на якій організовується дискусія навколо попередньо визначених тем. Заняття проводиться в аудиторії або в навчальному кабінеті з однією академічною групою. Участь студентів у семінарських заняттях враховується при виставленні підсумкової оцінки з відповідної навчальної дисципліни.

Семінарські (практичні) заняття сприяють поглибленню та деталізації матеріалу, який вивчався на лекції чи самостійно, а також відбувається контроль викладача за знаннями групи та з'ясування рівня навчальної діяльності студента.

З метою вивчення комплексу «Валютна політика з управління валютним курсом» використовуються такі форми семінарських занять: 1) семінари з теоретичної частини дисципліни; 2) практично - семінарські заняття.

Семінари сприяють розвиткові творчої самостійності студентів, поглиблюють їх інтерес до науки і наукових досліджень, розвивають культуру мови, вміння та навички публічного виступу, участі в дискусії.

Тематика семінарських (практичних) занять з вивчення комплексу «Валютна політика з управління обмінним курсом »

Заняття 1

Тема: Центральний банк у механізмі реалізації валютної політики

Мета: вивчити повноваження та діяльність центрального банку як головного органу валютного регулювання

Питання для обговорення:

1. Центральний банк як головний орган валютного регулювання у ринковій системі господарювання.
2. Суть і функції центрального банку в ринковій економіці.
3. Взаємозв'язок валютної і грошово-кредитної політики центрального банку, їх спільні та відмінні риси.
4. Характеристика цілей та типів грошово-кредитної політики центрального банку.
5. Повноваження центрального банку як органу реалізації валютної політики.
6. Організаційні засади, що визначають можливості центрального банку з проведення валютної політики.
7. Повноваження Національного банку України у сфері валютного регулювання згідно чинного законодавства.
8. Характеристика загальних інструментів реалізації валютної політики центрального банку.
9. Спеціальні інструменти валютної політики: характеристика основних видів та об'єктів їхнього впливу.
10. Теоретичні засади вибору стратегії валютної політики.
11. Валютна політика Національного банку України: характеристика основних етапів реалізації в умовах становлення ринкових відносин.

Заняття 2

Тема: Валютно-курсова політика

Мета: вивчити суть та необхідність провадження валютно-курсової політики

Питання для обговорення:

1. Економічна суть обмінного курсу та характеристика його основних видів. Види валютних котирувань
2. Необхідність визначення обмінного курсу у зовнішньоекономічних відносинах.

3. Поняття валютно-курсової політики як основи валютної політики держави

4. Характеристика чинників. Що визначають необхідність проведення політики обмінного курсу

5. Елементи стратегії валютно-курсової політики..

6. Зміст основних факторів, що впливають на величину валютного курсу. Кон'юнктурні та структурні фактори впливу на обмінний курс.

7. Форми реалізації валютно-курсової політики: характеристика основних режимів курсоутворення.

8. Прогнозування обмінного курсу в системі заходів валютної політики: необхідність та основні форми.

9. Видатки державного бюджету та рівновага валютного ринку.

10. Визначення умов конвертованості національної валюти як необхідний елемент валютно-курсової політики.

11. Основні теоретичні концепції регулювання обмінного курсу.

12. Валютно-курсова політика Національного банку України: генезис основних підходів за період становлення ринкових відносин.

13. Вплив валютно-курсової політики на державний борг країни.

14. Регламентація валютного ринку та регулювання валютних операцій центральних органів державного управління, регіональних та місцевих органів державного управління, господарюючих суб'єктів і фізичних осіб.

З метою якісного проведення семінарського (практичного) заняття студенти повинні ретельно повторити вивчені теми дисципліни «Валютна політика».

Тестові завдання для контролю знань з комплексу «Валютна політика з управління обмінним курсом»

1) Головний орган грошово-кредитного і валютного регулювання економіки, основні завдання якого полягають у кредитно-розрахунковому обслуговуванні держави та інших банківських установ – це:

- a) міністерство фінансів;
- b) державне казначейство;
- c) центральний банк;
- d) державний банк;
- e) комерційний банк.

2) Кредити у формі задоволення центральним банком аукціонних заявок комерційних банків на отримання кредитних ресурсів:

- a) переоблікові кредити;
- b) кредити;
- c) операції РЕПО;
- d) кредитні аукціони;
- e) прямі кредити.

3) Сукупність дій центрального банку щодо надання бажаної спрямованості економічним процесам через вплив на кількість грошей в обігу, валютний курс, обсяг кредитів та рівень процентних ставок із метою забезпечення стабільності національної валюти й економічного зростання – це:

- a) валютна політика;
- b) грошово-кредитна політика;
- c) зовнішньоекономічна політика;
- d) макроекономічна політика;
- e) валютне регулювання;

4) Глобальні макроекономічні завдання, які постійними для всіх країн із розвинутим ринковим господарством – це:

- a) цільові орієнтири монетарної політики;
- b) стратегічні цілі монетарної політики;
- c) тактичні цілі монетарної політики;
- d) інструменти монетарної політики;
- e) функції монетарної політики.

5) Такі макроекономічні показники, регулювання яких дає можливість змінити кон'юнктуру ринку – це:

- a) цільові орієнтири монетарної політики;

- b) стратегічні цілі монетарної політики;
  - c) тактичні цілі монетарної політики;
  - d) інструменти монетарної політики;
  - e) функції монетарної політики.
- 6) Зміна грошової бази відноситься до:
- a) цільових орієнтирів монетарної політики;
  - b) стратегічних цілей монетарної політики;
  - c) тактичних цілей монетарної політики;
  - d) інструментів монетарної політики;
  - e) функцій монетарної політики.
- 7) Зміна умов надання кредитів відноситься до:
- a) цільових орієнтирів монетарної політики;
  - b) стратегічних цілей монетарної політики;
  - c) тактичних цілей монетарної політики;
  - d) інструментів монетарної політики;
  - e) функцій монетарної політики.

- 8) Зміна величини валютних резервів відноситься до:
- a) цільових орієнтирів монетарної політики;
  - b) стратегічних цілей монетарної політики;
  - c) тактичних цілей монетарної політики;
  - d) інструментів монетарної політики;
  - e) функцій монетарної політики.

9) Сукупність засобів впливу на грошову сферу економіки, які центральний банк має можливість повністю контролювати, запроваджуючи з власної ініціативи, і за допомогою яких він здатний впливати на інші цілі регулювання, над якими центральний банк не має повного контролю – це:

- a) цільові орієнтири монетарної політики;
- b) стратегічні цілі монетарної політики;
- c) тактичні цілі монетарної політики;
- d) інструменти монетарної політики;
- e) функції монетарної політики.

10) Операції на відкритому ринку державних цінних паперів відноситься до:

- a) цільових орієнтирів монетарної політики;
- b) стратегічних цілей монетарної політики;
- c) тактичних цілей монетарної політики;
- d) інструментів монетарної політики;
- e) функцій монетарної політики.

11) Зміна норм мінімальних обов'язкових резервів відноситься до:

- a) цільових орієнтирів монетарної політики;
- b) стратегічних цілей монетарної політики;
- c) тактичних цілей монетарної політики;
- d) інструментів монетарної політики;
- e) функцій монетарної політики.

12) Збільшення або зменшення облікової процентної ставки відноситься до:

- a) цільових орієнтирів монетарної політики;
- b) стратегічних цілей монетарної політики;
- c) тактичних цілей монетарної політики;
- d) інструментів монетарної політики;
- e) функцій монетарної політики.

13) Проведення операцій на міжбанківському валютному ринку відноситься до:

- a) цільових орієнтирів монетарної політики;
- b) стратегічних цілей монетарної політики;
- c) тактичних цілей монетарної політики;
- d) інструментів монетарної політики;
- e) функцій монетарної політики.

14) Політика «дорогих грошей», спрямована на обмеження обсягу кредитних операцій, підвищення рівня ринкових процентних ставок, валютного курсу і гальмування темпів росту грошової маси в обігу – це:

- a) грошово-кредитна політика;
- b) зовнішньоекономічна політика;
- c) макроекономічна політика;
- d) рестрикційна грошово-кредитна політика;
- e) експансіоністська грошово-кредитна політика.

15) Політика «дешевих грошей», спрямована на розширення обсягу кредитних операцій, зниження рівня ринкових процентних ставок, валютного курсу і зростання грошової маси в обігу – це:

- a) грошово-кредитна політика;
- b) зовнішньоекономічна політика;
- c) валютний контроль.
- d) рестрикційна грошово-кредитна політика;
- e) експансіоністська грошово-кредитна політика.

16) Певні операції і способи, за допомогою яких центральний банк може впливати на поточні орієнтири монетарної політики, що позначається на організації валютних відносин в країні – це:

- a) цільові орієнтири монетарної політики;
- b) стратегічні цілі монетарної політики;
- c) інструменти валютної політики;
- d) загальні інструменти валютної політики;
- e) спеціальні інструменти валютної політики.

17) Правильне, однозначне розуміння всіма учасниками валютного ринку намірів центрального банку щодо використання того чи іншого інструменту відображає:

- a) принцип ефективності валютної політики;
- b) принцип прозорості валютної політики;
- c) принцип рівноправності валютної політики;
- d) принцип послідовності валютної політики;
- e) принцип гнучкості валютної політики.

18) Однакове, рівноцінне ставлення центрального банку до всіх суб'єктів ринку, незалежно від їх розмірів, що забезпечується стандартизацією правил процедур при використанні інструментів валютної політики відображає:

- a) принцип ефективності валютної політики;
- b) принцип прозорості валютної політики;
- c) принцип рівноправності валютної політики;
- d) принцип послідовності валютної політики;
- e) принцип гнучкості валютної політики.

19) Засоби й методи, які використовуються центральним банком для реалізації стратегічних завдань монетарної політики загалом, що через грошову масу і ринкові процентні ставки впливають на валютну сферу господарства – це:

- a) стратегічні цілі монетарної політики;
- b) інструменти монетарної політики;
- c) інструменти валютної політики;
- d) загальні інструменти валютної політики;
- e) спеціальні інструменти валютної політики.

20) Дисконтна політика відноситься до:

- a) стратегічних цілей валютної політики;
- b) тактичних цілей валютної політики;
- c) загальних інструментів валютної політики;
- d) спеціальних інструментів валютної політики.

21) Політика обов'язкових резервів відноситься до:

- a) стратегічних цілей валютної політики;
  - b) тактичних цілей валютної політики;
  - c) загальних інструментів валютної політики;
  - d) спеціальних інструментів валютної політики.
- 22) Політика відкритого ринку відноситься до:
- a) стратегічних цілей валютної політики;
  - b) тактичних цілей валютної політики;
  - c) загальних інструментів валютної політики;
  - d) спеціальних інструментів валютної політики.
- 23) Девізна політика відноситься до:
- a) стратегічних цілей валютної політики;
  - b) тактичних цілей валютної політики;
  - c) загальних інструментів валютної політики;
  - d) спеціальних інструментів валютної політики.
- 24) Диверсифікація валютних резервів відноситься до:
- a) стратегічних цілей валютної політики;
  - b) тактичних цілей валютної політики;
  - c) загальних інструментів валютної політики;
  - d) спеціальних інструментів валютної політики.
- 25) Регулювання режиму валютного курсу відноситься до:
- a) стратегічних цілей валютної політики;
  - b) тактичних цілей валютної політики;
  - c) загальних інструментів валютної політики;
  - d) спеціальних інструментів валютної політики.
- 26) Девальвації і ревальвації валют відносяться до:
- a) стратегічних цілей валютної політики;
  - b) тактичних цілей валютної політики;
  - c) загальних інструментів валютної політики;
  - d) спеціальних інструментів валютної політики.
- 27) Формування нормативно-правової бази роботи валютного ринку відноситься до:
- a) стратегічних цілей валютної політики;
  - b) тактичних цілей валютної політики;
  - c) загальних інструментів валютної політики;
  - d) спеціальних інструментів валютної політики.
- 28) Регламентация окремих видів валютних операцій відноситься до:
- a) стратегічних цілей валютної політики;
  - b) тактичних цілей валютної політики;
  - c) загальних інструментів валютної політики;

d) спеціальних інструментів валютної політики.

29) Система заходів центрального банку щодо встановлення і періодичної зміни офіційної облікової ставки за кредитами, що надаються комерційним банкам, із метою впливу на динаміку валютного курсу, стан платіжного балансу і рух капіталів, а також динаміку кредитних вкладень, грошової маси і цін – це:

- a) дисконтна політика;
- b) політика обов'язкових резервів;
- c) політика відкритого ринку;
- d) девізна політика;
- e) валютна інтервенція;

30) Ефективність мінімальних обов'язкових резервів на макрорівні більшою мірою виявляється:

- a) у короткостроковому періоді;
- b) у довгостроковому періоді;
- c) у середньостроковому періоді;
- d) не виявляється в жодному випадку.

31) Сукупність операцій купівлі або продажу центральним банком цінних паперів з метою вплинути на ресурсну базу комерційних банків – це:

- a) дисконтна політика;
- b) політика обов'язкових резервів;
- c) політика відкритого ринку;
- d) девізна політика;
- e) валютна інтервенція;

32) При рестрикційній монетарній політиці центральний банк:

- a) продає цінні папери комерційним банкам;
- b) купує цінні папери у комерційних банків;
- c) не здійснює операцій із купівлі-продажу цінних паперів;
- d) одночасно продає і купує цінні папери у комерційних

банків.

33) При експансіоністській монетарній політиці центральний банк:

- a) продає цінні папери комерційним банкам;
- b) купує цінні папери у комерційних банків;
- c) не здійснює операцій із купівлі-продажу цінних паперів;
- d) одночасно продає і купує цінні папери у комерційних

банків.

34) Усі спеціальні інструменти валютної політики залежно від способів їх використання та особливостей впливу на валютні операції можна поділити на дві основні групи:

- a) ринкові;
- b) економічні;
- c) адміністративні;
- d) універсальні;
- e) спеціалізовані.

35) Пряме втручання центрального банку в операції на валютному ринку з метою з метою регулювання курсу національної валюти через операції з купівлі-продажу іноземних валют – це:

- a) дисконтна політика;
- b) політика обов'язкових резервів;
- c) політика відкритого ринку;
- d) девізна політика;
- e) валютна інтервенція;

36) З метою зниження курсу національної валюти центральний банк:

- a) продає іноземну валюту комерційним банкам;
- b) купує іноземну валюту в комерційних банків;
- c) не здійснює операцій на валютному ринку;
- d) одночасно продає і купує іноземну валюту у комерційних

банків.

37) З метою підвищення курсу національної валюти центральний банк:

- a) продає іноземну валюту комерційним банкам;
- b) купує іноземну валюту в комерційних банків;
- c) не здійснює операцій на валютному ринку;
- d) одночасно продає і купує іноземну валюту у комерційних

банків.

38) Джерелами валютних інтервенцій можуть бути:

- a) офіційні золотовалютні резерви країни;
- b) валютні кошти на депозитних рахунках комерційних банків;
- c) кошти державного бюджету;
- d) короткострокові взаємні кредити за міжбанківськими

угодами «своп»;

e) кошти, отримані від емісії боргових інструментів на зовнішніх ринках.

39) Інструмент реалізації валютної політики центрального банку, що полягає у регулюванні структури офіційних валютних

резервів країни шляхом включення до їх складу різних іноземних валют різних країн – це:

- a) дисконтна політика;
  - b) політика відкритого ринку;
  - c) диверсифікація валютних резервів;
  - d) регулювання режиму валютного курсу;
  - e) девальвації і ревальвації валют;
- 40) Інструмент валютної політики, який передбачає

спрямованість діяльності центрального банку на встановлення порядку визначення і зміни обмінного курсу національної валюти стосовно іноземних валют – це:

- a) політика відкритого ринку;
- b) девізна політика;
- c) регулювання режиму валютного курсу;
- d) девальвації і ревальвації валют;
- e) валютні обмеження;

41) Вартість грошової одиниці однієї країни, виражена у грошових одиницях іншої країни, групи країн або міжнародних розрахункових одиницях – це:

- a) валютний курс;
- b) фіксований валютний курс;
- c) плаваючий валютний курс;
- d) паритет купівельної спроможності;
- e) режим валютного курсу;

42) Курс, що офіційно встановлюється державою і підтримується нею на певному незмінному рівні – це:

- a) валютний курс;
- b) фіксований валютний курс;
- c) плаваючий валютний курс;
- d) паритет купівельної спроможності;
- e) офіційний валютний курс.

43) Курс, що формується під впливом попиту і пропозиції на валютному ринку – це:

- a) валютний курс;
- b) фіксований валютний курс;
- c) плаваючий валютний курс;
- d) паритет купівельної спроможності;
- e) офіційний валютний курс.

44) Сукупність заходів із нормативно-правового регулювання різних аспектів функціонування валютного ринку країни та діяльності його учасників – це:

- a) загальні інструменти валютної політики;
- b) спеціальні інструменти валютної політики;
- c) економічні інструменти валютної політики;
- d) адміністративні інструменти валютної політики.

45) Сукупність регулятивних заходів, які передбачають встановлення законодавчих або нормативних правил щодо заборони, лімітування і регламентації операцій резидентів і нерезидентів із валютою і валютними цінностями – це:

- a) валютна інтервенція;
- b) регулювання режиму валютного курсу;
- c) девальвації і ревальвації валют;
- d) валютні обмеження;
- e) формування нормативно-правової бази роботи валютного

ринку.

46) Встановлення певних норм і правил функціонування тих суб'єктів ринку, діяльність яких тією чи іншою мірою пов'язана з використанням валюти – це:

- a) диверсифікація валютних резервів;
- b) регулювання режиму валютного курсу;
- c) девальвації і ревальвації валют;
- d) регламентація окремих видів валютних операцій;
- e) валютні блокади.

47) Виберіть дві основні теоретичні концепції стратегії монетарного регулювання економіки:

- a) монетаристська концепція;
- b) кейнсіанська концепція;
- c) марксистська концепція;
- d) неокласична концепція;
- e) некейнсіанська концепція;

48) Застосування інструментів центрального банку для досягнення визначених цільових орієнтирів змінних величин – це:

- a) лімітування;
- b) блокування;
- c) таргетування;
- d) оптимізація;
- e) ревальвація;

49) Підтримання центральним банком стабільності обмінного курсу національних грошей щодо однієї із провідних резервних валют або кошика валют – це:

- a) оптимізація;
- b) ревальвація;
- c) таргетування грошової маси;
- d) таргетування інфляції;
- e) таргетування валютного курсу.

50) Встановлення обмінного курсу відповідно до чинних правил і норм валютного регулювання – це:

- a) валютне котирування;
- b) пряме котирування;
- c) зворотне котирування;
- d) крос-курс;
- e) курс покупця;

51) Вираження одиниці іноземної валюти у певній кількості національної валюти – це:

- a) валютне котирування;
- b) пряме котирування;
- c) зворотне котирування;
- d) крос-курс;
- e) спот-курс;

52) Прирівнювання одиниці національної валюти до певної кількості іноземної валюти – це:

- a) валютне котирування;
- b) пряме котирування;
- c) зворотне котирування;
- d) крос-курс;
- e) форвард-курс;

53) Співвідношення між двома валютами, яке встановлюється згідно з їх курсом стосовно третьої валюти – це:

- a) валютне котирування;
- b) пряме котирування;
- c) зворотне котирування;
- d) крос-курс;
- e) курс покупця;

54) Визначення й реєстрація міжбанківського курсу шляхом послідовного зіставлення попиту і пропозиції за кожною валютою – це:

- a) зворотне котирування;

- b) крос-курс;
  - c) спот-курс;
  - d) форвард-курс;
  - e) фіксинг.
- 55) Курс, за яким банки купують іноземну валюту і продають національну – це:
- a) курс покупця;
  - b) курс продавця;
  - c) спред;
  - d) спот-курс;
  - e) форвард-курс;
- 56) Курс, за яким банки продають іноземну валюту і купують національну – це:
- a) крос-курс;
  - b) курс покупця;
  - c) курс продавця;
  - d) спот-курс;
  - e) форвард-курс;
- 57) Різниця між курсом продавця і курсом покупця – це:
- a) крос-курс;
  - b) спред;
  - c) спот-курс;
  - d) форвард-курс;
  - e) номінальний валютний курс.
- 58) Ціна одиниці іноземної валюти, виражена в одиницях національної валюти – це:
- a) валютне котирування;
  - b) крос-курс;
  - c) спот-курс;
  - d) форвард-курс;
  - e) номінальний валютний курс.
- 59) Курс, який розраховують з огляду на співвідношення цін на національному і зарубіжному ринках – це:
- a) валютне котирування;
  - b) крос-курс;
  - c) курс покупця;
  - d) курс продавця;
  - e) реальний валютний курс.
- 60) Співвідношення вмісту золота у грошових одиницях, які порівнюють – це:

- a) валютне котирування;
- b) зворотне котирування;
- c) курс покупця;
- d) форвард-курс;
- e) монетний паритет.

61) Граничні межі відхилень курсів валют від монетного паритету – це:

- a) валютне котирування;
- b) пряме котирування;
- c) зворотне котирування;
- d) крос-курс;
- e) золоті точки.

62) Фактори, що впливають на величину валютного курсу, поділяються на дві основні групи:

- a) основні;
- b) додаткові;
- c) кон'юнктурні;
- d) структурні;
- e) ринкові;

63) Які фактори впливають на динаміку валютного курсу відповідно до короточасних змін ділової активності, не пов'язаних з тими чи іншими зрушеннями у реальному секторі господарства, зумовлених переважно політичними обставинами:

- a) додаткові;
- b) незначні;
- c) кон'юнктурні;
- d) інфраструктурні;
- e) інституційні.

64) До яких факторів впливу на динаміку валютного курсу належить зміна представницької влади та рівень довіри до неї з боку суспільства:

- a) додаткових;
- b) кон'юнктурних;
- c) ринкових;
- d) інфраструктурних;
- e) інституційних.

65) Активне вивезення резидентами і нерезидентами своїх капіталів за кордон, зумовлене ймовірністю зниження вартості приватних інвестицій або завдання прямих збитків від розміщення коштів у валюті певної країни – це:

- a) переміщення капіталу;
  - b) відмивання капіталу;
  - c) відплив капіталу;
  - d) приплив капіталу.
- 66) До яких факторів впливу на динаміку валютного курсу належить економічний розвиток країни і темпи зростання її ВВП:
- a) основних;
  - b) додаткових;
  - c) кон'юктурних;
  - d) структурних;
  - e) ринкових;
- 67) До яких факторів впливу на динаміку валютного курсу належать темпи інфляції в країні:
- a) кон'юктурних;
  - b) структурних;
  - c) ринкових;
  - d) неринкових;
  - e) інфраструктурних;
- 68) До яких факторів впливу на динаміку валютного курсу належить стан платіжного балансу країни:
- a) кон'юктурних;
  - b) структурних;
  - c) ринкових;
  - d) неринкових;
  - e) інфраструктурних;
- 69) Запровадження порядку визначення курсу національної валюти, його зміни та використання для здійснення розрахунків у міжнародних економічних відносинах – це:
- a) режим валютного курсу;
  - b) фіксований валютний курс;
  - c) плаваючий валютний курс;
  - d) режим множинності валютних курсів;
  - e) прогнозування валютного курсу.
- 70) Основними режимами валютних курсів є:
- a) фіксований;
  - b) вільний;
  - c) паритетний;
  - d) плаваючий;
  - e) офіційний;

71) Який режим валютного курсу передбачає визначення твердого паритету національної грошової одиниці відносно іноземних валют та здійснення відповідних заходів валютної політики для підтримання цього паритету:

- a) фіксований;
- b) вільний;
- c) паритетний;
- d) плаваючий;
- e) офіційний;

72) Механізм реалізації валютної політики щодо підтримання фіксованого курсу національної валюти на заданому рівні може передбачати два варіанти дій:

- a) здійснення валютних інтервенцій і монетарного регулювання;
- b) забезпечення емітованих банкнот золотим запасом;
- c) запровадження валютної ради;
- d) введення множинності валютних курсів.

73) Який режим валютного курсу передбачає співвідношення між валютами різних країн, що складається на ринку під впливом зміни попиту та пропозиції на національну й іноземну валюту:

- a) фіксований;
- b) вільний;
- c) паритетний;
- d) плаваючий;
- e) офіційний;

74) Який різновид плаваючого валютного курсу характеризується зміною валютного курсу лише під впливом ринкової кон'юнктури:

- a) вільне плавання;
- b) обмежене плавання;
- c) валютний коридор;
- d) обмежено гнучкий курс;
- e) кероване плавання;

75) Який режим валютного курсу буде більш прийнятним при значній різниці між темпами інфляції у країні і ціновою динамікою в її головних зовнішньоторгових партнерів:

- a) фіксований;
- b) плаваючий;
- c) офіційний;
- d) ринковий.

76) Який режим валютного курсу буде більш прийнятним при стабільності економічного розвитку і розвинутій інфраструктурі національного господарства:

- a) фіксований;
- b) плаваючий;
- c) офіційний;
- d) ринковий.

77) Основні методи прогнозування валютного курсу можна поділити на дві основні групи:

- a) технічні методи;
- b) технологічні методи;
- c) базові методи;
- d) аналітичні оцінки;
- e) експертні оцінки;

78) Методи прогнозування валютного курсу, які засновуються на використанні кількісного аналізу факторів, здатних вплинути на обмінний курс національної валюти – це:

- a) технічні методи;
- b) технологічні методи;
- c) базові методи;
- d) аналітичні оцінки;
- e) експертні оцінки;

79) Здатність валюти однієї країни обмінюватися на валюти інших країн за чинним обмінним курсом – це:

- a) конвертованість;
- b) внутрішня конвертованість;
- c) зовнішня конвертованість;
- d) часткова конвертованість;
- e) повна конвертованість;

80) З погляду можливостей обміну валюти для резидентів і нерезидентів країни конвертованість національної валюти буває:

- a) конвертованість за поточними операціями;
- b) конвертованість за капітальними операціями;
- c) внутрішня конвертованість;
- d) зовнішня конвертованість;
- e) часткова конвертованість;

81) Залежно від ступеня охоплення міжнародних валютних угод і зовнішньоекономічних операцій тими чи іншими обмеженнями конвертованість буває:

- a) внутрішня конвертованість;

- b) зовнішня конвертованість;
- c) часткова конвертованість;
- d) повна конвертованість;
- e) неконвертована валюта.

82) Режим, за якого тільки резиденти країни мають право купувати іноземну валюту без обмежень і здійснювати платежі за кордон – це:

- a) внутрішня конвертованість;
- b) зовнішня конвертованість;
- c) часткова конвертованість;
- d) повна конвертованість;
- e) вільно конвертована валюта;

83) Надання права тільки нерезидентам вільно обмінювати валюту певної країни для розрахунків із зарубіжними партнерами – це:

- a) зовнішня конвертованість;
- b) часткова конвертованість;
- c) повна конвертованість;
- d) вільно конвертована валюта;
- e) частково конвертована валюта;

84) Відсутність обмежень при обміні валют і за рахунками поточних операцій, і за рахунками операцій, пов'язаних з рухом капіталу платіжного балансу – це:

- a) зовнішня конвертованість;
- b) часткова конвертованість;
- c) повна конвертованість;
- d) вільно конвертована валюта;
- e) частково конвертована валюта;

85) Яка теорія визначає зміну валютного курсу різницею у процентних ставках у різних країнах:

- a) теорія відносного паритету купівельної спроможності;
- b) теорія паритету процентних ставок;
- c) теорія паритету цін;
- d) теорія платіжного балансу;
- e) неокласична теорія.

Тематика самостійної роботи комплексу «Валютна політика з управління обмінним курсом»

Самостійна робота студентів відбувається поза межами аудиторії та представляється на розгляд викладача прилюдно (студенти академічної групи) у вигляді наукового есе або реферату обсягом 8-12 сторінок друкованого тексту. Захист і демонстрація результатів дослідження супроводжується презентацією. Тема дослідження обирається студентом самостійно із наведеного нижче переліку.

1. Курсова політика НБУ останніх років та оцінка її ефективності.
2. Діяльність НБУ на валютному ринку.
3. Валютне регулювання на міжнародному рівні: ефективність та проблеми здійснення.
5. Проблеми лібералізації валютного контролю.
6. Роль центральних банків на ринку золота.
7. Повноваження НБУ в сфері валютного контролю.
8. Особливості інтеграційних процесів в Україні (інтеграція в ЄС).
9. Валютна політика і світові фінансові кризи.
10. Основні фактори, що впливають на величину валютного курсу (кон'юнктурні, структурні фактори).
11. Проблеми конвертованості національної валюти України.
12. Валютно-курсова політика НБУ: генезис основних підходів за період становлення ринкових відносин.
13. Роль та місце валютного контролю в трансформаційній економіці.
14. Організація кредитних операцій, що здійснюються комерційними банками України в іноземній валюті: проблеми і перспективи.
15. Регламентація міжбанківського валютного ринку в Україні.

16. Проблеми забезпечення стабільності валютного ринку в Україні.

17. Прогнозування обмінного курсу в системі заходів валютної політики: необхідність та основні форми.

ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення теми «Валютна політика з управління обмінним курсом» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- реферати, есе;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконання завдань та досліджень.

КРИТЕРІЇ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Шкала оцінювання:

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	Відмінно	A (відмінно)
85–89	Добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	Задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	Незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7.12.2000 р. №2121-III.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/212114>
2. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. №959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/95912>
3. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. №679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67914>
4. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 5.04.2001 р. №2346-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>
5. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>
6. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні / Затверджена Постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. №368/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z084101>
7. Дзюблюк О. В. Валютна політика: Підручник. Затверджено МОН. Київ, 2007. 422 с.
8. Красавина Л.Н. Международные валютнокредитные отношения. М.: Юрайт, 2014. 543 с.
9. Офіційний сайт Асоціації українських банків. URL: <http://www.aub.com.ua>
10. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>
11. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>
12. Сучасна валютна політика та особливості її реалізації в Україні : дослідження / В. Юрчишин та ін. ; наук. ред. В. Юрчишин. Київ : Заповіт, 2016. 119 с.

Додаткові:

13. Ahmed K. The global impact of the US interest rate rise. URL: <http://www.bbc.com/news/business35114973>
14. Adrian T., Laxton D., Obstfeld M. Advancing the frontiers of monetary policy. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2018. 279 p.
15. Battilossi S. Handbook of the History of Money and Currency. Singapore : Springer Nature Singapore Pte Ltd, 2020. 1094 p.
16. Dzyublyuk O. Unconventional Measures of Monetary Policy: Experience of the Federal Reserve System of the United States. Journal of European Economy. 2017. Vol.16. №3 (62). P. 34364.
17. Fernandez A., Klein M, Rebucci A., Schindler M., Uribe M. Capital Control Measures: A New Dataset, IMF Working Paper WP/15/80. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2015/wp1580.pdf>.
18. Kaletsky A. What a US interest rate rise really means for the dollar. URL: <http://www.theguardian.com/business/2015/nov/17/whatausinteresterisereallymeansforthedollar>.
19. World Bank Indicators. URL: <http://data.worldbank.org/indicator#topic15>
20. World Economic Outlook Database [WEO]. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/>
21. Галіцейська Ю. Співробітництво України зі Світовим банком: міжнародні аспекти та вітчизняні реалії. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. №8 С. 118-122.
22. Галіцейська Ю., Леськів О. Сучасні тенденції розвитку валютного ринку України. *Світ фінансів*. Випуск 2. 2014. С. 78-88.
23. Дзюблюк О. В. Аналіз впливу валютної політики НБУ на розгортання системної банківської кризи. Системна криза банківського сектору в Україні і стратегія її подолання: монографія / за ред. С. М. Аржевітіна, Т. Є. Унковської. К.: КНЕУ, 2017. С. 121-136.
24. Дзюблюк О. В. Валютна політика як фактор макроекономічної стабілізації. *Фінанси України*. 2016. № 11. С. 33–51.

25. Дзюблюк О. Валютнокурсові аспекти антикризової економічної політики. *Банківська справа*. 2017. № 4. С. 14-33.
26. Дзюблюк О. Ефективність управління офіційними золотовалютними резервами. *Перспективи розвитку банківської системи у глобальному фінансовому середовищі* : збірник тез доповідей Всеукраїнської наукової інтернетконференції. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. С. 21-26.
27. Дзюблюк О. Монетарна політика як ключовий важіль реалізації антикризових заходів в економіці. *Банківська справа*. 2017. № 2. С. 3-26.
28. Дзюблюк О. Проблеми інфляційного таргетування в сучасній економіці. *Світ фінансів*. 2015. Вип. 2. С. 7-18.
29. Дзюблюк О. Стратегічні орієнтири монетарної політики в умовах фінансової глобалізації. *Банківська справа*. 2015. №3. С.3-21.
30. Дзюблюк О. В. Зростання ролі грошово-кредитної політики у регулюванні економічних процесів в умовах пандемічної кризи. *Банківська справа*. 2021. №1. с. 3-26.
31. Дзюблюк О. В. Еволюція ролі золота у сучасній монетарній системі. *Банківська справа*. 2020. №1. С. 3-26.
32. Мироненко Г.В. Трансформаційні процеси валютної політики в країнах ЦСЄ в умовах євроінтеграції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 15, серпень. С. 56-60.
33. Прімерова О. К., Янчук В. О. Особливості монетарної політики в Україні на сучасному етапі. *Ефективна економіка*. 2017. №10. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5797>

НОТАТКИ